

Конституційний Суд України
м. Київ, вул. Жилианська, б. 14

Бованенко Юрій Миколайович, 06.12.1956р.н.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ
про офіційне тлумачення положень
частини першої статті 1241 Цивільного кодексу України

Керуючись п. 2 ст. 150 Конституції України, п. 4 ст. 13, 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України»,

Прошу Конституційний Суд України:

Надати офіційне тлумачення положень частини першої статті 1241 Цивільного кодексу України, щодо роз'яснення права повнолітніх непрацездатних дітей, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, зокрема пенсіонерів за віком які вийшли на пенсію зі зниженням пенсійного віку.

Положення частини першої статті 1241 Цивільного кодексу України (далі - Кодекс), за якою визначено, що „ малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки спадкують, незалежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (обов'язкова частка)“.

За обставинами справи, після смерті моєї матері - Бованенко Ніни Йосипівни, відкрилася спадщина за заповітом посвідченим Відповідачем. Згідно заповіту, все належне майно спадкодавця переходить Бованенку О.М. та Бованенку Д.О. (моєму брату та племіннику).

Я звернувся із заявою до приватного нотаріуса Канівського міського нотаріального округу про прийняття ¼ частини спадщини (обов'язкова частка) після смерті матері Бованенко Ніни Йосипівни, яка померла 11.01.2015 року. Але нотаріус відмовила у видачі свідоцтва про право на обов'язкову частку у спадщині у зв'язку із тим, що на момент відкриття спадщини він не досяг загального пенсійного віку для чоловіків – 60 років, а мав повних 58 років, отримував пенсію за віком на пільгових умовах, так як працював в районах Крайньої Півночі і місцевостях прирівняних до них, і тому, на її думку, вихід на пенсію на пільгових умовах не дає права на обов'язкову частку у спадщині.

Я є пенсіонером за віком з 07.12.2011р. відповідно до ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 року № 1058-ІУ із застосуванням ст. 1 Тимчасової угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі у галузі пенсійного забезпечення, зі зниженням пенсійного віку на 5 років, що підтверджується копією пенсійного посвідчення серії ААС№ 759543 від 25.09.2012 року.

З цих підстав я вважаю, що на день смерті матері був непрацездатним, оскільки перебуває на обліку в Управлінні Пенсійного фонду України в м. _____ та _____ р-ну як непрацюючий пенсіонер за віком, а тому маю право на обов'язкову частку у спадщині незалежно від змісту заповіту, як це передбачено ст. 1241 ЦК України.

Предмет необхідного тлумачення:

- частина 1 статті 1241 Цивільного кодексу України щодо роз'яснення права на обов'язкову частку у спадщині пенсіонерів за віком які вийшли на пенсію зі зниженням пенсійного віку на 5 років на підставі ст. 1 Тимчасової угоди між Урядом

України і Урядом Російської Федерації про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі у галузі пенсійного забезпечення, як повнолітніх непрацездатних дітей спадкодавця.

У відповідності до законодавства про соціальне та пенсійне забезпечення, а саме, згідно:

- Закону України «Про прожитковий мінімум» від 15 липня 1999 року N 966-XIV до осіб, які втратили працездатність, відносяться особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку, особи, які досягли пенсійного віку, що дає право на призначення пенсії на пільгових умовах, та непрацюючі особи, визнані інвалідами в установленому порядку.
- Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за яким непрацездатними є особи, які досягли пенсійного віку, отримують пенсію, як непрацездатні особи. Згідно ст.26 цього Закону встановлений для чоловіків з нормальними умовами праці (вік 60 років), після досягнення якого, маючи належний страховий стаж можна претендувати на отримання пенсії за віком.
- Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», пенсіонер - це особа, яка відповідно до цього Закону отримує пенсію, довічну пенсію;
- Цим же Законом передбачені такі види пенсійних виплат, як пенсія за віком, пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) та пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Частиною 1 статті 26 Закону № 1058 визначено, що особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років та наявності страхового стажу не менше 15 років.

Я є пенсіонером за віком, а ст.1241 ЦК України не містить застережень щодо її застосування до осіб, яким пенсію за віком призначено на пільгових умовах на підставі Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», тому має право на обов'язкову частку у спадщині незалежно від змісту заповіту.

Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні:

Офіційне тлумачення положень частини 1 статті 1241 Цивільного кодексу України є необхідним у зв'язку з наявністю неоднозначної судової практики щодо визначення непрацездатних осіб і неправомірної відмови нотаріуса, зокрема:

Рішенням міськрайонного суду області від 08.02.2016 року по цивільній справі № до приватного нотаріуса міського нотаріального округу , треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору: Бованенко О.М. та Бованенко Д.О. про визнання протиправною та скасування постанови нотаріуса - відмовити повністю за безпідставністю».

Ухвалою апеляційного суду області у цивільній справі № від 13.04.2016 року та ухвалою Вищого спеціалізованого суду України від 17.06.2016р. залишено без змін рішення міськрайонного суду області у цивільній справі № від 08.02.2016 року.

Суди першої, апеляційної та касаційної інстанцій не надали належної оцінки рішенню Конституційного Суду України № 1-рп/2014 від 11 лютого 2014 року, що містить офіційне тлумачення положень ст. 1241 ЦК України та розкриває зміст поняття «повнолітні непрацездатні діти», що використовується в абзаці першому частини першої статті 1241 ЦК України щодо права на обов'язкову частку у спадщині ґрунтується на положеннях ч. 3 ст. 75 Сімейного кодексу України, який відносить до категорії «непрацездатні» інвалідів 1, 11, 111 групи, а також на положеннях пенсійного законодавства та законів України, які регулюють

соціальне страхування і визначають поняття «непрацездатний», а саме частина четверта статті 1 Закону України «Про прожитковий мінімум» від 15 липня 1999 року № 966-XI У та абз. сімнадцять частини першої статті 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування від 9 липня 2003 року № 1058-1.

Також, судами не взято до уваги рішення Конституційного Суду України № 6-рп/2014 від 11 червня 2014 року, в якому розкривається зміст поняття «пенсіонер по старості», та визначено, що до пенсіонерів по старості, крім осіб, яким згідно з законодавством України призначено пенсію за віком, віднесено також осіб, що вийшли на пенсію за віком із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування“ від 9 липня 2003 року № 1058-IV зі змінами, зокрема, на підставі статті 55 Закону України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи“ від 28 лютого 1991 року № 796-XII зі змінами, що є аналогічним до застосування ст. 1 Тимчасової угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі у галузі пенсійного забезпечення.

Таким чином, я вважаю, безпідставним посилання судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій на те, що до мене не може бути застосовано положення ст. 1241 ЦК України, оскільки я не досяг 60-річного віку, тому, що вказана норма не пов'язує повнолітніх непрацездатних дітей спадкодавця із досягненням особою певного віку, а передбачає спадкування, незалежно від змісту заповіту, половини частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом.

Отже, саме з метою забезпечення реалізації та захисту конституційних прав спадкоємців та, взагалі, визначення вірного застосування зазначених норм, враховуючи актуальність цього звернення в світі законодавчої неврегульованості, необхідно надати офіційне тлумачення частини 1 статті 1241 Цивільного кодексу України.

Додатки:

- копія рішення міськрайонного суду області від 08.02.2016 р.
- копія ухвали апеляційного суду області від 13.04.2016р.
- копія ухвали Вищого спеціалізованого суду України від 17.06.2016р.
- копія пенсійного посвідчення
- копія постанови нотаріуса про відмову у видачі свідоцтва
- копія рішення Конституційного суду від 11.02.2014р. №1-рп/2014
- копія рішення Конституційного суду від 11.06.2014р. №6-рп/2014
- текст статті 1241 ЦК України.

Конституційне звернення подається у 3-х прим.

19 липня 2016 р.

— Бованенко Ю.М.